

de latinske Dreng, som Lovbedegne i Landsbyerne, i den katholske Tid og den nærmeste Tid efter Reformationens Indførelse, have ydet Folkeoplysningen i Danmark, den er der i Historien sandelig ikke Spor af, saa at det aabenbart er „en reen Begunstigelse,“ de lærde Skoler have nydt, og som de endogsaa have faaet høvdet for samtlige Degnekalds Vedkommende ved Christian den Femtes Lov. Saaledes forekommer det mig, at, har denne Borger-skole ikke noget Krav, saa have de lærde Skoler det heller ikke. Men der er i Motiverne endnu anført en anden Grund, for at ophæve denne Afgift, og det er den, at det er en „anomal Bestatning af en enkelt Klasse af Embedsmand til Bedste for et særligt, dem ikke directe vedkommende Statsformaal“; det er ganske rigtigt, men det gjælder mindre med Hensyn til Borger-skolen i Stege, thi Formaålet for denne er aabenbart Landsby-skolelærerne paa Møen langt mere directe vedkommende, end de lærde Skoler ere. Under alle Omstændigheder synes det mig saaledes maa Forholdet stilles lige, saa at, dersom de lærde Skoler skulde have Erstatning, maatte denne Borger-skole ogsaa have den.

Hvad er det for en Erstatning, som de lærde Skoler skulle erholde for den eftergivne Afgift? Det siges i Motiverne, „at de lærde Skolers Fond nødvendig maa understøttes ved Tilskud af andre med det lærde Skolevæsen paa det næste forbundne, ligeledes særskilte Stiftelser og Fonds.“ Hvad dette er for Stiftelser og Fonds, derom er der ikke givet nogen særlig Oplysning. Jeg har kun fundet anført een af disse Stiftelser i Udkastet til Finantsloven; der har jeg nemlig fundet i 7de Bilag (for Underviisningsvæsenets Vedkommende), Pag. 123, at dette Ministerium ved en kongelig Resolution af 18de October 1849 er blevet allernaadigst bemyndiget til at foreslaae, at Sorø Academi maatte komme det lærde Skolevæsen til Hjælp, med et Tilskud af 13,000

Rbd. Det er altsaa et af de Fonds eller en af de Stiftelser, som skulle erstatte det Tab, det lærde Skolevæsen vil lide. Jeg maa maaskee i Forbigaaende gjøre den Bemærkning, at Degnepensjonen beløber sig til 4,200 Rbd., men her er Tale om 13,000 Rbd. Denne Sag forekommer mig ellers at være ikke ganske uden Betydning. Sorø Academi, det er den rige Dufel, der er død: hvem skal arve? Det forekommer mig aldeles nødvendigt, at dette Arvespørgsmaal bliver afgjort her i Salen. Der melder sig nu som Arveberettigede de to Arter af Skolevæsen, som begge staae i nogen Berøring med det afgangne Sorø Academi; den ene er det saakaldte lærde Skolevæsen, det vil sige Indbegrebet af alle de Skoler, som væsentligt have til Formaal at forberede til Embedsstanden, den anden er Almue-skolen, hvorved jeg mener Indbegrebet af alle de Anstalter, som skulle fremme almeen Oplysning i Folket, almindelig folkelig Dannelse. Det er nu min bestemte Overbeviisning, og jeg haaber den vil blive høvdet her i Thinget, at de Midler, som blive vacante ved Sorø Academies Nedlæggelse, maae gaae over til den almindelige Folkeoplysnings Sag. Den nærmere Godtgørelse heraf hører hen til den næste Behandling af Finantsloven, men jeg tør dog maaskee allerede her tilføie den Bemærkning, at, om man end vilde indrømme, hvad den ærede Cultusminister, som mig synes, har tydet hen paa forleden Dag, at disse Midler kunne anvendes frit, saaledes at de ikke skulle være bundne enten til det ene eller det andet Underviisningsformaal, men kun til Oplysningsformaålet i det Hele, saa har det lærde Skolevæsen dog nu allerede faaet en betydelig Deel iforveien, idet det har faaet en Latinske i Sorø, og det en Latinske, der, som Ministeren bemærkede, er særdeles liberalt udstyret; man kunde maaskee sige mageløs luxuriøs, eller paa Dansk ødselt.